

פרשת שמיני

נושא השבוע: מותר ואסור באכילה

נושא השבוע

התורה אוסרת על אכילת בעלי חיים מסוימים ומתירה אכילה של אחרים. הנימוק הוא הזיקה בין קדושת האל לקדושת האדם "כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי" (ויקרא י"א 44). ואלו הם הקריטריונים שמפרטת הפרשה: מן הבהמות הותר לאכול על פי הכללים הבאים: "מִפְּרִסְתֵּי פְרִסָּה" - שיש בקצות גפיה פרסות, "שִׁסְעַת שִׁסְעֵי פְּרִסֹת" - שפרסתה שסועה לשניים, ו"מַעֲלַת גֵּרָה" - העלאת גירה היא גרירת המזון מן הקיבה העליונה ולעיסתו מחדש. בהמשך נמנים ארבעה בעלי חיים שהם בעלי סימן אחד אך חסרים סימן אחר - ולכן אסורים באכילה: הגמל שפן וארנבת- מעלי גרה אך לא מפריסי פרסה, והחזיר - מפריסי פרסה אך אינו מעלה גרה.

מבעלי החיים במים הותר לאכול רק את אלו שיש להם "סנפיר וקשקשת".

מן העופות נמנים ומפורטים עשרים מינים האסורים באכילה, ביניהם: נֶשֶׁר, עֹרֵב, בַּת הַיַּעֲנָה, וְנִשְׁוֹף. **מבעלי הכנף הקטנים "ההולכים על ארבע"** נאסר לאכול פרט לאלו שלהם "כַּרְעִים מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנִתֵּר בָּהֶן עַל הָאָרֶץ". כמו כן נאסר לאכול את **ההולך על כפיו** (דובים ופילים) ואת **הזוחלים** ההולכים על גחונם - כמו נחש.

מה פרשה

- **המשך פרשת המילואים** - הקורבנות שהקריבו אהרן ובניו ביום השמיני.
- **חטאם של נדב ואביהוא** - אשר הקריבו "אש זרה" והאסון שפקד אותם לכן - נשרפו ומתו.
- **בעלי חיים טמאים וטהורים** - הפרשה מפרטת כללים לגבי בעלי החיים המותרים או האסורים באכילה ומתייחסת לשאלת ההיטמאות על ידי נבלתם. מן הבהמה מותר לאכול כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות ומעלת גרה. מחיות המים - כל אשר לו סנפיר וקשקשת. מן העופות נמנים עשרים מינים, ומשרץ העוף - "אשר לו כרעיים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ", כגון הארבה החגב והחרגול.

פרשה

הפרשה מפרטת בדקדקנות את רשימת **בעלי החיים האסורים** באכילה אך לא נמצאת בה תשובה לשאלה **מדוע** בכלל נאסר לאכול בעלי חיים מסוימים ומדוע דווקא בעלי חיים אלו אסורים באכילה.

בעל ספר החינוך סבור ש"חכמת האל גדולה על כל חכמה וכי לא יצווה דבר רק לטובה לנו ולתועלת גדולה... אפשר שהטומאה תזיק לנפש ותחליאה קצת". רש"י מסתמך על מדרש הדורש את המילים "זאת החיה" (פסי' ב') מלשון "חיים". חוקי הכשרות ניתנו, לדעתו, רק לישראל ולא לאומות האחרות משום שרק בחיי ישראל חפץ האל: "לפי שישראל דבוקים במקום וראויים להיות חיים, לפיכך הבדילתם מן הטומאה וגזר עליהם מצוות, ולאומות לא אסר כלום".

הרמב"ן מנסה להיות ספציפי יותר, ומציג נימוק הגיוני בחוקי הכשרות הנוגעים לעופות האסורים.

מ

מדרש זה מבוסס על הופעתה של המילה "זה" בהטיות שונות. מילים כמו "זה" או "זאת" מתארות בדרך כלל הסבר הכולל הדגמה תוך הצבעה על הדגם, מילים אלו וצורת הסבר זו אינן מופיעות בדרך כלל בהסבריו של האל למשה, ולכן מעוררות שאלה ודורשות הסבר.

ד

מתוך דיוק זה מסיק המדרש מסקנה כוללת לגבי שלושה חפצים בתורה שבהסברם מופיעות מילים אלו, ואומר כי לגבי שלושתם, נזקק האל להצביע ולהראות למשה דגם ברור שכן משה התקשה בהבנתם: על הירח נאמר – "החדש הזה לכם..." והתלמוד מסביר: "כזה ראה וקדש, כשהירח נראה כך – אז זהו ראש חודש". על המנורה – "וזה מעשה המנורה" – ה' היה צריך להראות לפניו את צורתה כדי שיבין איך לעשותה, וכן בפרשתנו על השרצים – "זאת החיה..."

ר

ש

נושאים לדיון:

- מדוע משה התקשה בהבנה מהם השרצים? אולי משום שאת בעלי החיים הגדולים (חיות ובהמות) האדם מכיר טוב – הוא גידל אותם או נלחם בהם, ויש להם סימנים מובחנים. השרצים לעומת זאת רבים מספור ואין להם מכנה משותף ולכן קשה לתת בהם סימנים מסוימים (כמו אצל הדגים – סנפיר וקשקשת). מלבד זאת הם קטנים ולכן גם קשה לראות בעין את ההבדלים הדקים שביניהם, לדוגמא הארבה, שנראה בעינינו דומה לחרגול – מותר באכילה.
- האמנם הדרשן חושב שלא להיהם יש אצבע והוא הצביע עליהם? (גם במכות מצרים כתוב שהמצרים אמרו: "אצבע אלוהים היא"). כנראה שלא, הוא אומר את זה באופן מטאפורי. הצבעה – היא יצירת הבחנה, דיוק. הדרשן התכוון שנגלו אל משה בנבואה הצורות המסוימות אליהן התכוון ה'.

ה

השיר הנבחר "שיר הפלאפל" מציג מאכלים לאומיים של עמים שונים ו"לנו – יש פלאפל!". מאכלים לאומיים הפכו עם השנים להיות חלק ממאפייני התרבות של עם – כמו דגל, חבל ארץ ושפה.

ש

הכשרות – שהיא נושא פרשתנו – גם היא במובן מסויים מאפיין של העם ומגדירה קבוצה של "מאכלים לאומיים" וכאלה שאינם. ניתן להסב את תשומת ליבם של התלמידים לעובדה כי המילה 'כשר' – בהטיות שונות (כמו "כּוֹשֵׁר" Kosher) מוכרת בארצות שונות גם על ידי כאלה שאינם יהודים.

י

ר

